

Troisième partie. Commentaire du livre sur l'interprétation.*)

Vatic. 2223
f. 147

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΣΧΟΛΑΡΙΟΥ.
ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΞΗΓΗΣΙΣ.*

Leçon I.

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΠΡΩΤΗ.

Πρῶτον δεῖ.

Ἡ μὲν ὑλικὴ αἰτία τούτου τοῦ βιβλίου ἔστιν αἱ προτάσεις, αἰτίνες εἰσὶν ὑποχείμενον ἐν αὐτῷ· καὶ ἐπειδὴ ἐν ἀπάσῃ ἐπιστήμῃ τρία διορίζονται, τὸ ὑποχείμενον, τὰ μέρη τοῦ ὑποχειμένου καὶ αἱ λόγια τοῦτος αἱ ἐπόμενα· τῷ τε ὑποχειμένῳ καὶ τοῖς αὐτοῦ μέρεσιν, καὶ ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ ἡ ὑλικὴ αἰτία τριπλῆ ἔστιν. Καὶ ἐπειδὴ ἡ λογικὴ ἐπιστήμη στρέφεται περὶ τὰ ἀνήκοντα τῇ τριπλῇ ἐνέργειᾳ τοῦ νοῦ καὶ αὕτη ἡ πραγματεία μέρος ἔστι τῆς λογικῆς, φημὶ διὰ αὕτη ἡ πραγματεία ἔστι περὶ ἐκείνων ἢ τέττονται πρὸς τὴν δευτέραν ἐνέργειαν τοῦ νοῦ, τις ἔστι τὸ συντιθένα· καὶ διαφένειν. Ἐπειδὴ περὶ τῶν ταττομένων πρὸς τὴν πρώτην ἐνέργειαν, τις ἔστιν ἡ νόησις τῶν ἀδιαιρέτων καὶ ἀσυμπλέκτων, εἰρηταῖ ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν κατηγοριῶν, καὶ ἐπειδὴ αὕτη ἡ δευτέρα τοῦ νοῦ ἐνέργεια πρὸς τὴν τρίτην τέτακται, τις ἐν τῷ μεταβαίνειν ἀπ' ἄλλου εἰς ἄλλο ἔστι, περὶ τοῦ βιβλίου τῶν Προτέρων καὶ ἐν τοῖς μετ' αὐτῷ πραγματεύεται, τάττεται διὰ τοῦτο καὶ τὸ παρὸν βιβλίον πρὸς τὰ βιβλία ἐκεῖνα.

Εἰδοκή, δὲ αἰτία ἔστι τὸ εἶδος τῆς πραγματείας καὶ τὸ εἶδος τῆς μεταχειρίσεως. Τὸ εἶδος τῆς μεταχειρίσεως ἔστιν ὁ ποιητικὸς τρόπος, τοῦ ἔστι πενταχώρα· ὅριστικός, ἀποδεικτικός, ἐλεγκτικός, διαίρετικός καὶ παραδειγμάτων ἐκθετικός· διὸ ὡν τὸ τε ὑποχείμενον καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ

* A = Vaticanus 2223, f. 147-212, copie autographe de Scholarinos;

B = Mutineusis 50, f. 187-190, copie autographe;

C = Parisinus 1941, f. 104-147, copie autographe.

** Tit. Γεωργίος τοῦ Σχολαρίου, τις τὸ περὶ ἐρμηνείας B, titre répété à la marge supérieure.

καὶ αἱ ἴδιότητες φανεροῦνται· δπου δεὶ εἰδέναι, δτι ἄλλο μέρος τούτων τῶν τριῶν ἄλλῳ τῷ διδασκαλῶν τρόπων φανεροῦται, οἴον τὸ ὑποκείμενον διαρρέεται, ἄλλ' οὐχ δρᾶται, διότι οὐδένεστι πρότερον τοῦ ὑποκείμενου ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, διότι οὐδὲ μερῶν τοῦ ὑποκείμενου ἐστιν δόρισμός, καὶ τῶν ἴδιων παθῶν τε κατασκευὴ καὶ ἡ ἀνασκευή. Τὸ δὲ εἶδος τῆς πραγματείας ἐστὶν ἡ εἰς τὰ κεφάλαια καὶ τὰ μέρη, διαρρειας, ὡς ἐφ' ἔκάστου ὅπλου γενήσεται..

Ἡ δὲ ποιητικὴ αἰτία, ὅπλον ἔτι Ἀριστοτέλης ἐστίν.

Ἡ δὲ τελικὴ ἐστι τριπλῆ· ἡ προσεχής, ἡ πόρρω καὶ ἡ ἀπωτάτω γνῶσις τῶν ἐν αὐτῷ τῷ βιβλίῳ περιεχομένων, | ἡ γνῶσις τοῦτος ἐπιστήμης λογικῆς καὶ ἡ τελείωσις τῆς λογικῆς ψυχῆς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, πρὸς τὴν τάττεται ἡ λογική, ὁδοτροπική καὶ ἐπιστημονική μέθοδος οὗτη, ὡς εἴρηται πρότερον.

Ἐπιγράφεται· δὲ τὸ βιβλίον Περὶ ἐρμηνείας γνῶσιν περὶ τοῦ ἀποφαντικοῦ λόγου, ἐνῷ τὸ ἀληθές, ἡ τὸ ψεῦδος εὑρίσκεται· καὶ οὐκ ἐπιγράφεται· περὶ τοῦ ἀποφαντικοῦ λόγου, διότι εἰωθεῖ ὁ Ἀριστοτέλης ἀπὸ τῶν κοινωτέρων παρονομάζειν τὰς πραγματείας, ἡ δὲ ἐρμηνεία κοινωτέρον ἐστι, διότι ἐστὶ σκοπὸς πάσης τῆς λογικῆς ἐπιστήμης· ἡ διότι κατὰ τὴν τάξιν τῶν τοῦ λόγου ἐνεργειῶν τὸ ἐρμηνεύειν, τουτέστι τὸ ἀληθεύειν τὴν ψεῦδος σημαίνειν, πρώτως ὑπάρχει τῇ δευτέρᾳ ἐνεργείᾳ τοῦ λόγου, ητοι δὲ ἐστὶν ἐν τῷ συντιθέναι καὶ διαφείναι, ταῦτα δὲ εἰπεῖν, τῇ πρώτῃ συμπλοκῇ τῶν ἀπλῶν.

Τίνι δὲ μέρει τῆς φιλοσοφίας ὑπόκειται, δηλόντι ἐστιν ἐκ τῶν προεργμένων, δτι τῷ λογικῷ, ὅφ' ὃ καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἐπιστήμης ταύτης μέρη τάττονται..

Τούτων θεωρηθέντων, ἐρχόμεθα πρὸς τὸ εἶδος τῆς μεταχειρίσεως.

Διαφείται τοίνυν τοῦτο τὸ βιβλίον εἰς δύο. Πρῶτον μὲν γάρ προαιμιάζεται, εἰτικὴ ἐπεξεργάζεται. Τὸ δεύτερον μέρος ἐστὶν ἐν τῷ „Ονοματένον οὖν.“ Τὸ πρῶτον γνῶσιν τὸ προσίμιον διαρρέεται εἰς δύο· πρῶτον, ἐκτίθησι καθ' ἔκαστον ἐκεῖνα περὶ ὧν μέλλει λέγειν ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, καὶ τούτων ἡ τάξις ἐστὶ δηλητή. Ἐπειδὴ γάρ ἐν πάσῃ ἐπιστήμῃ προτάττεται τὰ περὶ τῶν ἀρχῶν, τὰ δὲ τῶν συνθέτων μέρη αὐτῶν ἀρχαῖ εἰσιν, διὸ τοῦτο ἔδει τὸν περὶ ἀποφάνσεως λέγειν σκοπούντα περὶ τῶν μερῶν αὐτῆς πρῶτον εἰπεῖν· ταῦτα δὲ εἰσὶν δνομα καὶ ῥῆμα. Δεύτερον, θηρεύει τὰ μέρη τῶν δρισμῶν, οὓς ἀποδιδόντα μέλλει ταῖς ἀρχαῖς τῆς ἀποφάνσεως γνῶσιν τῷ δινόματι καὶ τῷ ῥήματι. Περὶ τὸ δεύτερον αὐθις δύο ποιεῖ· πρῶτον, θηρεύει τὰ μέρη δεύτερον, συμπεραίνει συμπέρασμά τι, ἐν τῷ

ἢ ἀνασκευὴ καὶ ἡ κατασκευὴ BC
λέγεται B

18 ἐπιστήμης ομ B

33 σκοποίντα

Τὰ μὲν οὖν ὄνόματα αὐτά.⁴ Τὸ πρῶτον πάλιν διαιρεῖ εἰς τρία· πρῶτου μὲν γάρ θηράται τοῦτο τὸ μέρος, τὸ φωνὴ σημαντική· δεύτερον, θηρεύει τὸ μέρος, τὸ κατὰ συνθήκην ἐν τῷ· „Καὶ ὥσπερ οὖδε γράμματα⁵· τρίτον, θηράται τοῦτο τὸ μέρος, τὸ ἀνευ συμπλοκῆς ἐν τῷ· „Ἐστιν ὁ ὥσπερ ἐν τῇ ψυχῇ.“ Πούτων τὸ δεύτερον διαιρεῖται εἰς f. 148 οὖσα πρῶτου μὲν γάρ θηρεύει τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ | ὄρισμοῦ τὸ κατὰ συνθήκην, ὡς εἴργται· δεύτερον, ἀποσκευάζεται δύο ἀπορίας ἐν τῷ „Ων μέντος ταῦτα σημεῖα.“

Τότε ἔπειται τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἐν τῷ συμπεραίνει τι συμπέρασμα, καὶ 10 ἐνταῦθα δύο ποιεῖται πρῶτου μὲν γάρ συμπεραίνει τὸ συμπέρασμα· δεύτερον, ἀποσκευάζεται τινας ἀπορίαν, η ἀποδείκνυσί τι βριθέν, δπως ἀν δέλτιον λέγοιτο ἐν τῷ „Οὐδὲν δὲ ἀληθής η ψεῦδος“· ὅταν καθόλου ἐπιτά εἰται τὰ μέρη, ταῦτα τῇς ἀναγνώσεως.

Εἰδικῶς δὲ πρὸς ταῦτα τούτῳ τῷ τρόπῳ προχωρᾷ· πρῶτον γάρ, ὡς 15 εἴρηται, τίθηται τὸν οἰκεῖον σκοπὸν τὸν προσεγγῆ, διὸν δηλονότι πρὸς τὸ ὑποκείμενον, διέτας, φρεσί, πρῶτον δεῖ θέσθαι τί ὄνομα καὶ τί δῆμα, καὶ διὰ τούτου διπτεῖται τῶν διλογῶν ἀρχῶν τῇς ἀποφάνσεως· ἔπειτα τί ἐστι καταρράξις καὶ ἀπόφασις, καὶ διὰ τούτου διπτεῖται τῶν ἰδιοτήτων τῇς ἀποφάνσεως· ἔπειτα τί ἐστι λόγος, καὶ διὰ τούτου διπτεῖται τῇς εἰδικῆς διαρχῆς αὐτῆς· ἔπειτα τί ἐστιν ἀπόφασις, καὶ διὰ τούτου διπτεῖται τοῦ τί ἐν εἴγη τὸ ὑποκείμενον ταύτης τῇς πραγματείας.

Ταῦτα εἰπὼν, θηρεύει τὸ μέρος τοῦ ὄρισμοῦ, τὸ φωνὴ σημαντική, λόγῳ τοιούτῳ· „Ως ἔχουσι τὰ γράμματα καὶ αἱ συλλαβῆς πρὸς τὰς φωνάς, εὗτα καὶ αἱ φωναὶ πρὸς τὰ ἐν τῇ ψυχῇ παθήματα· ἀλλ' ἐκεῖνά εἰσι σύμβολα τῶν φωνῶν· καὶ αὕτας ἀρά σύμβολα τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων. Τούτους τοὺς λόγους τίθηται, πρῶτον, τὸ συμπέρασμα, εἶτα τὴν ἐλάττω. Σὺ δὲ πρότερος περαίτέρω λέγων· ἀλλ' ἔπειρ ἐστὶ σύμβολὸν τινος, ἐστὶ σημαντικόν· καὶ τὰ ἐν τῇ φωνῇ ἀρά, σύμβολα ὄντα τῶν παθημάτων, ὡς εἴρηται, εἰσὶ σημαντικά.“

Τοῦτο τοίνυν εἰπὼν, θηράται τὸ κατὰ συνθήκην ἐν τῷ· „Καὶ ὥσπερ οὖδε γράμματα, χρώμενος ὄμοιώς ἀναλογικῷ λόγῳ. „Ως ἔχουσι τὰ γράμματα καὶ αἱ συλλαβῆς πρὸς τὰς φωνάς, εὗτα καὶ αἱ φωναὶ πρὸς τὰ ἐν τῇ ψυχῇ παθήματα ἔχουσιν· ἀλλ' αἱ συλλαβῆς καὶ τὰ γράμματα εὗτως ἔχουσι· πρὸς τὰς φωνάς ἐν τῷ σημαίνειν αὐτάς, ὕστε οὐκ εἰσὶν αἱ αὐταὶ συλλαβῆς καὶ τὰ αὐτὰ γράμματα παρὰ πᾶσιν ἐν τῷ δηλοῦν τὰς φωνάς· καὶ αἱ φωναὶ ἀρά πρὸς τὰ παθήματα τῇς ψυχῆς εὗτις ἔχουσιν, τουτέστιν ἐν τῷ παραστάνειν καὶ δηλοῦν τὰ τῇς ψυχῆς παθήματα, οὐχ αἱ αὐταὶ παρὰ πᾶσιν ἔσονται..

Τότε πρόβηθ: περαιτέρω λέγων καὶ συμπεραίνων· ἀλλ' ὅπερ οὐκ ἔστι παρὰ πᾶσι | τὸ αὐτό, κατὰ συνθήκην ἔστιν· καὶ αἱ φωναὶ ἄρα κατὰ συνθήκην εἰσίν. Καὶ ἐγτεῦθεν λαμβάνεται αὕτη ἡ διαίρεσις, διὰ τῶν σημαντόντων τινά μὲν σημαίνουσι κατὰ συνθήκην, τινὰ δὲ φύσει· καὶ τούτου τοῦ λόγου τιθησι τὴν ἐλάττω καὶ τὸ συμπέρασμα.

"Οὐ μὲν τοι.

"Ἐνταῦθα ἀποσκευάζεται δύο ἀπορίας. Ἡ πρώτη ἀπορία ἔστιν αὗτη. Ἐπειδὴ αἱ φωναὶ εἰσὶ σημεῖα τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων καὶ αἱ φωναὶ οὐκ εἰσὶν αἱ αὔταὶ παρὰ πᾶσιν, τὰ παθήματα τῆς ψυχῆς δέξειν ἀν μὴ εἰναι τὰ αὔταὶ παρὰ πᾶσιν. Τοῦτο ἀποσκευάζεται τὸ ἀπόρημα λέγων, διὰ τὰ αὔταὶ παθημάτα εἰσὶ παρὰ πᾶσιν· εἰ γάρ Γραικὸς καὶ Λατīνος λίθον δρψη, τὴν αὐτὴν ὁμοιότητα τοῦ λίθου ἐν τῇ ψυχῇ ἐκάτερος ἔξεσσιν.

Τὸ δ' αὐτὸν καὶ περὶ τῶν πράγματων ἀπορεῖ, ὃν ὅμοιώματά εἰσι τὰ νοήματα, καὶ φησιν διὰ τὰ πράγματά εἰσι παρὰ πᾶσι τὰ αὔτα, ὥσπερ τὰ νοήματα, μὴ προσταμένης τῆς τῶν φωνῶν διαφορᾶς· μᾶλλον, ὥσπερ τὰ νοήματα τὰ αὔτα εἰσιν ἀπασιν, οὕτω καὶ τὰ πράγματα τὰ αὔτα εἰσι παρὰ πᾶσιν, ὃν εἰσι ὅμοιώματα τὰ τῆς ψυχῆς παθήματα.

"Ἔστι δὲ ὥσπερ.

"Ἐνταῦθα θηράται τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ὁρισμοῦ, τὸ ἕνευ συμπλοκῆς, τοιούτῳ λόγῳ. "Ωσπερ ἔχει ἐπὶ τῆς ψυχῆς, οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῆς φωνῆς· ἀλλ' οὗτως ἔχει ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ὥστε τὶ μὲν αὐτῆς νόημα εἶναι ἀπλοῦν χωρὶς ἀληθείας ἢ ψεύδους, τὶ δὲ νόημα εἶναι μετὰ τοῦ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι, διερ ἔστι τὸ σύνθετον νόημα· οὕτως ἄρα καὶ ἐπὶ τῆς φωνῆς ἔσται, διὰ φωνὴ μέν τις ἔσται ἀληθείας ἢ ψεύδους σημαντικὴ ἥγουν ἢ ἕνευ συμπλοκῆς, φωνὴ δέ τις ἔσται ἀλήθειαν ἢ ψεύδος σημαίνουσα, τούτεστιν ἢ συμπεπλεγμένη.

Κἀντεῦθεν λαμβάνεται αὕτη ἡ διαίρεσις, διὰ τῶν κατὰ συνθήκην σημαντικῶν φωνῶν αἱ μέν εἰσι συμπεπλεγμέναι, αἱ δὲ ἀσύμπλεκτοι.

Τὰ μὲν οὖν.

Συμπεραίνει ἐνταῦθα διὰ τὸ σημαίνουσαν τὸ ἕνευ τοῦ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι, ἐσίκασιν ἄρα τῷ ἀπλῷ νοήματι, διερ οὕτε ἀλήθειαν οὕτε ψεύδος σημαίνει. Εἰτα ἀποδείχνυσι τοῦτο λόγῳ τοιῷδε. Εἰ δὲ μᾶλλον δοκεῖ εἶναι οὐκ ἔστιν, οὐδὲ διερ τοτον εἶναι δοκεῖ ἔσται· ἀλλὰ μᾶλλον δοκεῖ σημαίνειν ἀλήθειαν ἢ ψεύδος τὸ σύνθετον σημαίνειν τοῦ ἀπλοῦ, καὶ δημιώς οὐ σημαίνει· οὐδὲ τὸ ἀπλοῦν ἄρα. Ὁ τραγέλαφος γάρ, f. 149

14 καὶ après ὥσπερ add B

32 τοιῷδε: τοιούτῳ BC

φησί, σημαίνει μέν τι καὶ μᾶλλον ἢ τὸ ἀπλοῦν, ἀλλίθειαν δὲ καὶ ψεύδος
εὑπω σημαίνει, ἔχει μὴ τὸ βῆμα καταφαθῆ ἢ ἀποφαθῆ ἢ ἀπλῶς, τουτέστιν
ἐν τῷ ἐνεστῶτι χρόνῳ, ἢ κατὰ χρόνον, τουτέστιν ἐν τῷ παρεληλυθέτι
καὶ μέλλοντι· ἢ καὶ ἄλλως ἀπλῶς, τουτέστιν οὐσιωδῶς καὶ κατὰ χρόνον
τῇγουν ἐπιθέτως· ἢ καὶ ἄλλως ἀπλῶς τῇγουν ὥρισμένως καὶ κατὰ χρόνον
τῇγουν ἀσφιστῶς· ἢ καὶ ἄλλως, κατὰ Βοήτιον, ἀπλῶς τῇγουν ἔταν ἡ πρό-
τασις σημαίνῃ τι ἐξ ἀνάγκης ἐν καὶ αἰδίῳ, οἷον Θεός ἔστιν, ἢ δ ἀνθρωπος
ζῷόν ἐστιν· καὶ κατὰ γράνον, δταν κατηγορήται τι χρονικὸν καὶ μετα-
βλητόν, οἷον ἀνθρωπος λευκός ἐστιν, ἢ, ἡμέρα ἐστιν, δπερ ταῦταν ἐστι
τῷ, νῦν ἡμέρα ἐστιν· ἢ καὶ ἄλλως ἀπλῶς τῇγουν ἀσφιστῶς, τουτέστιν
ὁ Σωκράτης ἦν, ἢ ἔσται· ἢ κατὰ χρόνον τῇγουν διωρισμένως, τουτέστιν
τὸ γένες, ἢ κύριον ἐσται..

Σημειώσεις.

Ἐνταῦθα δειπνοὶ σημειοῦσθαι πρῶτον, δτι τῶν ἀπλῶν φωνῶν τριπλῆ
ις ἐστιν ἡ θεωρία· μία μέν, καθό ἀπολελυμένως σημαίνουσι τὰ ἀπλὰ νοή-
ματα, καὶ αὗτη ἀνήκει τῷ βιβλίῳ τῶν Κατηγορῶν· ἑτέρα κατὰ τὸν
λόγον, καθό ἐστι ταῦτα μέρη τῆς ἀποφάνσεως, καὶ αὗτη ἀνήκει τῷ
παρεύσῃ πραγματείᾳ, καὶ διὰ τοῦτο παραδίδονται ἐνταῦθα ὑπὸ τῷ λόγῳ
τοῦ ὄνοματος καὶ τοῦ βῆματος, ὃν ἐκ τοῦ λόγου ἐστι τὸ σημαίνειν τι ἢ
μετὰ χρόνου, ἢ ἀνευ χρόνου, καὶ ὅσα ἀνήκουσιν ἄλλα πρὸς τὸν λόγον
τῶν λέξεων, καθό συνιστῶσι τὴν ἀπέργανσιν· τρίτη ἐστὶ καθό ἐξ αὐτῶν
σύγκειται· ἢ συνισταται ὁ συλλογισμὸς καὶ ἡ συλλογιστικὴ τάξις, καὶ οὕτω
διαρίζεται περὶ αὐτῶν ὑπὸ τῷ λόγῳ τῶν ὅρων ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Προτέ-
ρων ἀναλυτικῶν.

Δεύτερον, δειπνοὶ σημειοῦσθαι διατί περὶ τῶν δύο τούτων μερῶν τοῦ
λόγου πραγματεύεται ἐνταῦθα, καὶ δειπνοὶ λέγειν δτι, σκοπὸν ἔχων περὶ τῆς
ἀπλῆς ἀποφάνσεως πραγματεύτασθαι, ἀρκεῖται τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις ἐξ
ῶν ἀναγκαίως ὁ ἀπλοῦς συνισταται λόγος, ταῦτα δέ εἰσι τὸ ὄνομα καὶ
τὸ βῆμα· ἢ, διηνάμεθα λέγειν, δτι ταῦτα μόνα εἰσὶν ἀρχοειδῆ μέρη τοῦ
τοῦ λόγου, καὶ τούτοις συμπεριλαμβάνεται ἄλλα δύο, ὕσπερ αἱ ἀντωνυμίαι
μὲν τῷ ὄνόματι, αἱ δὲ μετοχαὶ τῷ βῆματι, ἢ τρίτη περὶ τοῦ καὶ ἀμφοτέροις·
τὰ δὲ λοιπὰ μᾶλλον εἰσι σύνδεσμοι τῶν μερῶν τοῦ λόγου τῶν ἀρχοειδῶν,
f. 149 τ σημαίνοντες | τὸ γ πρὸς ἄλληλα σχέσιν αὐτῶν, ὕσπερ οἱ τέλοι καὶ τὰ το-
πικά εἰσι μέρη τῆς γράμμας, ἄλλα συγαρμοστικά καὶ συνδετικά τῶν
τοῦ μερῶν αὐτῆς.

Ἐτι δειπνοὶ σημειοῦσθαι, δτι τῆς ἀριθμήσεως τῶν μερῶν τοῦ ὑποκειμένου
ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ ἀπλῶν μερῶν ἀρχεται· καὶ πρόεισιν εἰς τὸ δλον,

καὶ πάλιν ἀπὸ τῶν εἰδῶν εἰς τὰ γένη γίγουν ἀπὸ τῆς καταφάσεως καὶ τῆς ἀποφάσεως εἰς τὴν ἀπόφανσιν, καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τὸν λόγον, οὗ ἐστι γένος τοῦ ἀποφαντικοῦ λόγου.

Ἐπι, τὰ μὲν εἰσι μόνον σημαντικά, ὡς τὰ γράμματα καὶ αἱ συλλαβαί· τὰ δὲ σημαντικὰ καὶ σημαντά, ὡς αἱ φωναί· τὰ δὲ μόνον σημαντά, ὡς τὰ πράγματα.

Ἐπι, ὁμοίωμα, γένημα καὶ πάθος εἰσὶ ταῦτα κατὰ τὸ πρᾶγμα, διαφέρουσι. δὲ μόνον τῷ λόγῳ, διότι πάθος λέγεται πρὸς τὴν ψυχήν, τῇ κινεῖ· ὁμοίωμα πρὸς τὸ πρᾶγμα, οὗτος ἐστιν εἰκών· γένημα καθ' ἔχεται. Καὶ τοῦτο δῆλον ἐν τῷ γράμματι· ἐγουμάξει γάρ τοῦτο τριγῶς ὁ Φίλος-¹⁰ σοφος κατὰ τὴν τριπλήν ταύτην ἀπέβλεψεν.

Ἐπι δει σημειοῦσθαι, διτι τὸ γένημα ἢ ἐν γενεῖ πολλοῖς τρόποις λαμβάνεται· ἐναὶ μὲν τρόπον, ὡς ἡ σύστα τῆς ψυχῆς τῆς λογικῆς· ἄλλον δὲ τρόπον, ὡς ἡ δύναμις αὐτῆς, ὡς διταν λέγωμεν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς δυνάμεις εἰγατε τὴν νοεράν, τὴν αἰσθητικὴν καὶ τὴν θρεπτικήν· ἄλλον δὲ τρόπον, ὡς ἡ ἐνέργεια τῆς δυνάμεως, ὡς ἐν τῷ περὶ μηδικῆς καὶ ἀναμνήσεως βιβλίῳ λέγεται, διτι πάν τὸ γενεῖν τῆμα ἐν τῷ συγεχεῖ καὶ τῷ χρόνῳ· ἄλλον δὲ τρόπον, τὸ αὐτὸς διπερ ἐστι τὸ πάθημα τῆς ψυχῆς, καὶ οὕτως ἐνταῦθι λαμβάνεται.

Ἐπι δει σημειοῦσθαι περὶ τοῦ γενεῖ, διτι διπλοῦς ἐστιν· διτι εἰλαχρινής, ²⁰ οἵδες ἐστιν δι θεῖος καὶ δι ἀγγελικός, καὶ δι τῆς φαντασίας σύμμικτος, ὥσπερ δι ἀνθρώπινος· καὶ οὕτος αὐθις διπλοῦς· δι μέν τις ἀπλοῦς, ὥσπερ δι γενεῶν μίαν λέξιν μόνην, καὶ οὕτος οὐκ ἐστι τῆς ἀληθείας ἢ τοῦ ψεύδους· δι δέ τις σύνθετος, ὡς ὁ νοῶν λόγον ἔνα ἢ πλείους, καὶ οὕτος αὐθις διχως· δι μὲν γάρ ἐστιν ἔξις τῶν ἀρχῶν, οἷον διτι πάν τὸν μεῖζόν ἐστι τοῦ μέρους, ²⁵ περὶ οὗ ἐν τῷ Προτέρῳ τῶν ὑστέρων λέγεται, διτι ὁ γενεῖς ἐστι τῶν ἀρχῶν· δι δέ ἐστι τῶν συμπερασμάτων, καὶ οὕτος ποτὲ μὲν ἀληθής, ποτὲ δὲ ψευδής λέγεται, περὶ οὗ λέγεται ἐν τῷ Περὶ ψυχῆς, διτι ὁ γενεῖς τῶν ἀληθῶν ἐστι καὶ τῶν ψευδῶν.

Ἐπι δει σημειοῦσθαι διπου φησίν, διτι τὰ γράφόμενα· οὐ γάρ εἰπε ^{f. 150} γράμματα, ἢ συλλαβαί, ἄλλα τὰ γράφόμενα, διέτι τὰ στοιχεῖα, καθό γράφονται, καταλαμβάνονται τῇ ὅψει· καὶ ἐπειδή, ὡς ἐν τῷ Περὶ ψυχῆς λέγεται, ἡ ὅψις πλείους καὶ ἀληθεστέρας αἰτίας τῆμα δείχνυσιν ἡ τις ἄλλη τῶν αἰσθήσεων, διέτι τοῦτο εἰπε τὰ γράμματα, διότι τὰ στοιχεῖα καὶ αἱ συλλαβαί μᾶλλον γιγνώσκονται ἐν τῷ γράμματι, τουτέστι ³⁵ γεγραμμένα, ἡ ἄλλω τινὶ τρόπῳ.

Ωσαύτως δὲ οὐκ εἰπεν· αἱ φωναί, ἄλλα τὰ ἐν τῇ φωνῇ, τουτέστι τὰ εἰδη τῆς φωνῆς· εἰργται γάρ διτι τῶν φωνῶν αἱ μὲν σημα-

νους: φυσικῶς, αἱ δὲ κατὰ συνθήκην, περὶ ὧν νῦν σκοπεῖ, καὶ αἱ εἰσιν ὡς ἐν γένει τῇ φωνῇ. Ή τὰ ἐν τῇ φωνῇ εἶπεν, γῆγουν τὰ ὄνόματα καὶ τὰ βῆματα, περὶ ὧν ἔρει προσεχῶς, ἢ εἰσιν ὅλικά μέρη τοῦ λόγου τοῦ σημαντικοῦ, καὶ ἐπομένως τῆς σημαντικῆς φωνῆς. Ταῦτα οὖν εἰσιν ἐν τῇ φωνῇ, ὡς μέρη ἐν ὅλῳ.

*Ετις δεὶς ζητεῖν διατί ἐν τῇ ἀπαριθμήσει τοῦ ὑποκειμένου καὶ τῶν μερῶν αὐτοῦ οὐκ ἐμνήσθη καὶ τῆς φωνῆς· καὶ δεὶς λέγειν δτις ἡ φωνὴ, φυσικόν τι οὖσα, ἀντίκει μᾶλλον πρὸς τὴν θεωρίαν τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας, ὡς ἐν τῷ τρίτῳ Περὶ ψυχῆς καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ τοῦ Περὶ ζώων γενέσεως. ὅθεν οὐδὲ καρδιάς ἔστι γένος τοῦ λόγου, ἀλλὰ λαμβάνεται πρὸς τὴν τοῦ λόγου σύστασιν, ὥσπερ τὰ φυσικὰ πράγματα πρὸς τὴν σύστασιν τῶν τεχνητῶν.

Ιστέον δεὶς διατί τὰ πράγματα αἵτιά εἰσι τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων καὶ πρότερα· τὸ γάρ πάθημά ἔστιν ἐκ τῆς ἐντυπώσεως τοῦ ποιοῦντος πρὸς τὸ πάσχον καὶ δεχόμενον, καὶ διὰ τοῦτο τὰ παθήματα τῆς ψυχῆς, ὁμοιότητές τινες ὄντα τῶν πραγμάτων, ἐκ τῶν πραγμάτων εἰσίν. Καὶ εἰ μὲν μονάρχης τὸν ὁ ἀνθρωπος, γράμματα τοῖς πράγμασι διὰ τῶν τῆς ψυχῆς παθημάτων, ὥστε διὰ τῶν τοιούτων παθημάτων τὸν τῶν πραγμάτων γνῶσιν ἔχειν καὶ χρήσθαι· ἀλλὰ διὰ τὸ κοινωνικὸν αὐτὸν εἶναι καὶ πολιτικόν, ἐδέησε τῶν φωνῶν τῶν σημαντικῶν πρὸς κοινωνίαν τῶν ἐν αὐτοῖς παθημάτων. ὅθεν οἱ διαφόρους ἔχοντες γλώττας οὐ δύνανται καλῶς κοινωνεῖν ἀλλούλοις. Καὶ πάλιν εἰ τῇ αἰσθητικῇ μόνον ἐχρῆσο γνώσει, τις τέτακται πρὸς τόδε καὶ τὸ νῦν, γράμματα τὸν κοινωνίαν τῶν τῆς ψυχῆς συλλέγεων τε καὶ νοημάτων ἡ σημαντικὴ φωνή· ἐπεὶ δὲ γρήτας καὶ τῇ νοερᾷ γνώσει, τις διαφαίρει ἀπὸ τοῦτο καὶ νῦν καὶ θεωρεῖ περὶ τῶν διεστώτων καὶ τόπῳ καὶ τρόπῳ καὶ χρόνῳ, f. 160 ἐδέγγει, πρὸς τὸ φανεροῦν τὰ νοήματα τοῖς τε | τόπῳ διεστρέψας καὶ τοῖς ἐπομένοις μετὰ ταῦτα, τῆς τῶν γραμμάτων χρήσεως.

*Ιστέον δὲ δτις τὰ παθήματα τῆς ψυχῆς διχῶς λέγοντας· αἱ τε αἰσθηταὶ δρέσσεις καὶ διαθέσεις, οἷον δργὴ καὶ χαρὰ καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ αἱ τοῦ νοῦ συλλέγεις, αἱ διὰ τῶν ὄνομάτων καὶ βῆμάτων καὶ τοῦ λόγου σημαντικά· οὐ γάρ ἀμέσως τὰ ὄνόματα σημαίνουσι τὸ πράγμα, ὡς οἱ Ιλλατωνικοὶ ἐπίθεντο, λέγοντες δτις τὸ ὄνομα τοῦτο ὁ ἀνθρωπος σημαίνει αὐτὸν τὸν ἴδειν τοῦ ἀνθρώπου τὴν κεχωρισμένην· ἀλλὰ σημαντικοῖς αὐτὸς διὰ μέσων τῶν νοημάτων εἰπουν τῶν τοῦ νοῦ συλλέγεων τῇ παθημάτων, ἡ διγλωσσί τὸν τῶν πραγμάτων φύσιν ἐξ ἀφαίρεσεως τῶν μερικῶν ὡς ὁμοιότητές τινες αὐτῶν ἐν τῷ γῷ συνιστάμεναι τε καὶ τυπούμεναι.

2-5 "Η τὰ ἐν — ἐν ὅλῳ en marge A 26 καὶ χρόνῳ om A, en interligne après τόπῳ dans C

Διὸ καὶ τινες εἶπον τοῦτο τὸ βιβλίον μὴ εἶναι γνήσιον τοῦ Ἀριστοτέλους, μὴ εἰωθότος αὐτοῦ τὰς τοῦ νοῦ συλληφεῖς, παθήματα καλεῖν ἀλλαχοῦ, ἀλλὰ μόνον τὰς διαθέσεις ἐκείνας· ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἀληθές· ἐν γὰρ τῇ Περὶ ψυχῆς πάθη καλεῖ πάσας τὰς τῇς ψυχῆς ἐνεργείας· οὐκέτιν καὶ αὐτὴ ἡ τοῦ νοῦ σύλληψις πάθης δύναται λέγεσθαι· ἢ διότι τὸ νοεῖν ἡμῶν οὐκ ἔστιν ἄνευ φαντάσματος, τοῦτο δὲ οὐκ ἔστιν ἄνευ σωματικοῦ πάθους, διθεν καὶ τὸ φανταστικὸν θεοφάνειας ἐν τῷ τρίτῳ Περὶ ψυχῆς καλεῖ παθητικὸν νοῦν· ἢ διότι, καθὸς σημαίνει τὸ πάθημα καὶ τὸ πάθος πρόσληψίν τινα ἐν τῷ πάσχοντι, καὶ τὸ νοεῖν αὐτῷ τῷ παθητικῷ νῷ πάσχειν τί ἔστιν, ὡς ἐν τῷ τρίτῳ Περὶ ψυχῆς λέγεται· Καλεῖ δὲ μᾶλλον αὐτὸν παθήματα ἢ νοήματα, διότι ἡ σημασία τῶν φωνῶν ἀναφέρεται πρὸς τὴν τοῦ νοῦ σύλληψιν, καθὸς ἡ τοιαύτη γίνεται σύλληψις ἐκ τῶν πραγμάτων κατά τινα ἐντυπώσεως ἢ παθήσεως τρόπον.

"Ετι· εἰδέναι δεῖ διτι· διτι λέγει τὰ παθήματα τῇς ψυχῆς εἶναι πάρα πᾶσι τὰ αὐτά, γοεῖ τὰ νοήματα τῇς ψυχῆς εἶναι ταῦτα οὐ κατὰ τὴν ταῦτα· τητα τῇς συλληφεως τῇς ψυχῆς δισον πρὸς τὴν φωνήν, διτι· μάζας φωνῆς μία διστὶ σύλληψις, αἱ δὲ φωναί εἰσι πάρα διαφόροις διάφοροι· ἀλλὰ κατὰ τὴν ταῦτα τητα τῶν συλληφεων τῇς ψυχῆς δισον πρὸς τὰ πράγματα, ἀτινα πάρα πᾶσιν εἶναι λέγει ὅμοιως τὰ αὐτά. Εἰ δέ τις ἀντιτιθοίη περὶ τῶν διαφόρων διοξῶν, ἃς περὶ τῶν πραγμάτων τῶν αὐτῶν οἱ ἀγθρωποι ἔχουσιν, διποικρινόμεθα, διτι· περὶ τῶν ἀπλῶν νοημάτων φησὶν ἐνταῦθα, οὐ περὶ f. 151 τῶν συμπεπλεγμένων, ἐν οἷς διστὶ τὸ ἀληθές καὶ τὸ ψεῦδος· περὶ ταῦτα γάρ καὶ αἱ διάφοροι δόξαι συνίστανται, οὐ περὶ τὰ ἀπλᾶ· περὶ γάρ τοῦ λίθου, διτι· λίθος ἔστιν, τὴν αὐτὴν ἔννοιαν πάντες ἔχομεν, ὥσπερ καὶ αὐτὸς δ λίθος ὁ αὐτός ἔστι τε καθ' αὐτὸν καὶ πᾶσι πρὸς νόησιν πρόκειται. 26

"Ετι· διποι φησὶ περὶ σύνθεσιν καὶ διαίρεσιν εἶναι τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθές, δεῖ νοεῖν διτι τὰ πράγματα διὰ τοῦ ἰδίου εἰδούς ὅμοιοῦνται· τῇ διείᾳ τέχνῃ, ἐν τῇ ἰδρυται ἢ τῶν πραγμάτων ἀληθείας ὡς ἐν αἰτίᾳ· διὸ καὶ δ Φιλόσοφος, ἐν τῷ πρώτῳ τῇς Φυσικῆς, τὸ εἶδος τῶν φυσικῶν θείου πι καλεῖ. Τὸ τοίνυν τὴν τοιαύτην σχέσιν τῇς ὅμοιότητος γίνώσκειν οὐδὲν 30 ἔτερόν ἔστιν ἢ κρίνειν, διτι οὕτως ἔχει τὸ πράγμα, ἢ οὐκ ἔχει, διπερ ἔστι τὸ συντιθέναι καὶ διαιρεῖν· καὶ διὰ τοῦτο ὁ νοῦς οὐ γίνώσκει τὴν ἀληθείαν εἰ μὴ τῷ συντιθέναι καὶ διαιρεῖν διὰ τῇς ἰδίας κρίσεως, τῇς, συμφωνοῦσα μὲν τοῖς πράγμασιν, ἔστιν ἀληθής, ὡς δταν ὁ νοῦς κρίνῃ τὸ πράγμα εἶναι διπερ ἔστιν, ἢ μὴ εἶναι διπερ οὐκ ἔστιν· διαφωνοῦσα δὲ τῷ πράγματι, φευδής ἔστιν, ὡς δταν κρίνῃ μὴ εἶναι τὸ δν, ἢ εἶναι τὸ μὴ δν. Λέγει τοίνυν εἶναι τὸ ἀληθές καὶ τὸ ψεῦδος περὶ τὴν σύνθεσιν καὶ τὴν διαίρεσιν, ἢ τὴν ἀναφορὰν τοῦ πράγματος πρὸς τὴν ἴδιαν αἰτίαν καὶ

τὴν ἀπὸ ἐκείνης διαίρεσιν, καὶ τότε νοεῖται, διὰ περὶ τὴν σύνθεσιν ἔστιν
ἡ ἀλήθεια, καὶ περὶ τὴν διαίρεσιν τὸ ψεῦδος· ἡ σύγθεσιν λέγει τὴν κατά-
φασιν, καὶ τὴν ἀπόφασιν διαίρεσιν, δύσον πρὸς τὰ τούτων μέρη· ἡ γὰρ
κατάφασις συγάπτει καὶ συντίθησι τὸ κατηγορούμενον τῷ ὑποκειμένῳ,
οὐ γάρ δὲ ἀπόφασις διαιρεῖ· ἡ σύγθεσιν λέγει τὴν δευτέραν ἐνέργειαν τοῦ νοῦ,
ἥ δουλεύει· ἡ συμπεπλεγμένη φωνή, περὶ ἣς δὴ, ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ ψεῦδος
συνίσταται, δύσον τε ἐν νοῆμασιν ἀνήκει καὶ δύσον ἐν λόγοις. Λέγει δὲ
καὶ διαίρεσιν τὴν αὐτήν, ὡς περὶ τὸ σύνθετον, καὶ τῇς συνθέσεως καὶ
τῇς διαφέσεως θεωρούμενης κατὰ ἄλλην καὶ ἄλλην ἀπόβλεψιν τὴν ἀπὸ
τῶν ἀπλῶν καὶ ἐπὶ τὰ ἀπλά.

Leçon II.

A N A G NΩΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

"Ονομα μὲν οὖν ἔστι.

Προσιμιασάμενος ὁ Φιλόσοφος καὶ θεῖς μὲν τὸν αὐτοῦ σκοπὸν ἐν τῷ
f. 151^τ παρόντι· βιβλίῳ, θηρεύσας δὲ ἅμα καὶ τὰ | μέρη τῶν ὄρισμῶν, οὓς ἀπο-
δώσει τοῖς μέρεσι· τῇς ἀποφάνσεως, ἐν τούτῳ τῷ μέρει ἐπεξεργάζεται περὶ
αὐτῶν μερῶν ἡ ἀρχῶν τῇς ἀποφάνσεως ἥγουν περὶ τῶν δύο ὄλικῶν
ἀρχῶν, τούτεστι τοῦ ὄνόματος καὶ τοῦ ῥήματος· εἰτα περὶ τῶν εἰδικῶν.
Ἄλλος νῦν πρῶτον λέγει περὶ τῆς ὄλικῆς ἀρχῆς, ἥτις ἔστι τὸ ὄνομα. Περὶ
τοῦτο δὲ δύο ποιεῖ· πρῶτον μὲν γάρ ὄριζεται τὸ ὄνομα· δεύτερον, ἀπο-
σκευάζεται· τινα ἐκ τοῦ ὄρισμοῦ τοῦ ὄνόματος, ἀπερ οὐκ εἰσὶν δύναται,
ἐν τῷ· „Τὸ δὲ οὐκ ἀνθρωπος.“ Τὸ πρῶτον πάλιν διαιρεῖται εἰς δύο·
πρῶτον, ὄριζεται τὸ ὄνομα· δεύτερον, ἐξηγεῖται τὸν ὄρισμόν, ὅπότεν λέγεται.
„Ἐν γάρ τῷ κάλλι ποιεῖς.“ Καὶ τὸ δεύτερον πάλιν διαιρεῖται εἰς δύο·
πρῶτον γάρ ἐξηγεῖται εἰς μέρος τοῦ ὄρισμοῦ· δεύτερον, ἐξηγεῖται εἴτερον
μέρος. Τὸ πρῶτον διαιρεῖται εἰς δύο· πρῶτον μὲν γάρ ἐξηγεῖται τὸ μέρος
ἐκείνο τοῦ ὄρισμοῦ· δεύτερον, ἐμπίπτει εἰς τὸ παραβάλειν τὰ μέρη τοῦ
ἀπλοῦ ὄνόματος πρὸς τὰ μέρη τοῦ συνθετοῦ ὄνόματος. Τότε ἀκολουθεῖ
ἐκείνο τὸ μέρος, ἐν ᾧ ἀφίστηται τινα ἀπὸ τοῦ ὄρισμοῦ τοῦ ὄνόματος, καὶ
τὸ διαφέσιον εἰς δύο· πρῶτον μὲν γάρ ἀφίστηται τὰ ἀξέριστα ὄνόματα· δεύ-
τερον, τὰ πλάγια, ἀ καλεῖ πτώσεις ὄνόματος. Εἰδικῶς δέ πρὸς ταῦτα
τούτῳ τῷ τρόπῳ προσχωρεῖ· διπλαὶ δὲ σημειώσματα καὶ τὰ σημειώσεως ἔξια.

Πρῶτον, τίθησι τὸν ὄρισμὸν τοῦ ὄνόματος, λέγων ὄνομα εἶνα: φωνὴν
σημαντικὴν κατὰ συνθήκην ἀνευ γρόνου, τοῖς μηδὲν μέρος ἔστι σημαντικὴν
καὶ ξεχωρισμένην.

"Οπου δει εἰδέναι, ὅτι γάρ φωνή διχῶς δύναται θεωρεῖσθαι· ἐνα μὲν

τρόπον ὡς ὅλη τῆς φωνῆς, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ σὺ τίθεται ἐν τῷ ὄρισμῷ τοῦ δινόματος, διότι η ὅλη σὺ κατηγορεῖται ἐκείνου οὗ ἔστιν η ὅλη· ἀλλού δὲ τρόπον διύναται θεωρεῖσθαι καθό ἔστι κοινὸν πρὸς πᾶσαν φωνήν, ταύτην κακείνην ἐγγένοτι, οἷον πρὸς τὸ δινόματον τὸ δίγημα, καὶ σύτῳ τίθεται ἐν τῷ ὄρισμῷ τοῦ δινόματος καὶ κατηγορεῖται κατ' αὐτοῦ. Πέντε δὲ οὐγ τιθεμένων ἐν τῷ ὄρισμῷ τοῦ δινόματος, πρῶτον τίθεται τοῦτο τὸ δινόματον ἡ φωνὴ τῷ τρόπῳ τοῦ γένους, ὡς εἰρηται, διὰ τοῦ διακρίνεται τὸ δινόματον πάντων τῶν ψόφων οἵτινες οὐκ εἰσὶ φωναί· η γάρ φωνή ἔστι ψόφος ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ζώου προενεγχθεῖς μετά τινος φαντασίας, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ Περὶ ψυχῆς | λέγεται. Τὸ δὲ σημαντικὴ πρότατον πρὸς διάκρισιν f. 152 τῶν ἀσημάντων φωνῶν. Εἰτα τίθησι τὸ κατὰ συνθήκην πρὸς διάκρισιν τῶν φωνῶν τῶν σημαντικῶν φυσικῶν, ὥσπερ εἰσὶν αἱ τῶν ἀσθενούντων ἀγθρώπων καὶ τῶν ἀλέγων ζώων φωναί. Εἰτα τίθησι τὸ ἀνευχρόνου πρὸς διάκρισιν τοῦ δίγηματος. Εἰτα τίθησι τὸ ήδη μηδὲν μέρος ἐστὶ σημαντικὸν κεχωρισμένον πρὸς διάκρισιν τοῦ λόγου, διὸ ἔστιν τοῦ χωρίς χρόνου σημαίνει, ὡς ὅταν λέγωμεν ἀγθρωπὸς δίκαιος.

Ιστέον δέν διτοι, ὥσπερ ἔχει ἐπὶ τῶν συνθέτων τοῦ πράγματος, διὸ οὐδὲν μέρος τοῦ συνθέτου ἔχει ίδιον εἶγας οὐδὲ τόπον, οὕτως ἔχει καὶ ἐν τοῖς συνθέτοις τοῦ λόγου, δηλονότι τῷ δινόματι καὶ τῷ δίγηματι, διτοι τὸ μέρη αὐτῶν καθ' αὐτὰ οὐκ ἔχουσι σημασίαν.

Ἐτι τοιστέον διτοι ἔμελλε θεῖναι ἐν τῷ ὄρισμῷ τοῦ δινόματος καὶ τὸ, ὥρισμένη καὶ εὔθετα, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ἀσφρίστων καὶ πλαγίων· ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ ἐπὶ πλεῖστον ἐκταθῆναι τὸν δρόν, ἐνταῦθα μὲν ταῦτα οὐ τίθησιν, ἀλλὰ τὸ ἀσφρίστον καὶ πλαγίον δινόματα χωρίσας τοῦ δρισμοῦ τοῦ δινόματος, περὶ τοῦ ὥρισμένου καὶ δινόμαστικοῦ ποιήσασθαι τὸν λόγον δοκεῖ.

Ἐν γάρ τῷ κάλλιππος.

Θεὶς τὸν δρισμὸν τοῦ δινόματος, ἔξηγεται ἐν μέρος τοῦ ὥρισμοῦ, τὸ τελευταῖον, καὶ ποιεῖ λόγον τοιοῦτον. Εἰ τὸ μᾶλλον δοκοῦν ὑπάρχειν σύχη μπάρχει, οὐδὲ τὸ δίγημα· ἀλλὰ μᾶλλον ἢν δόξειεν σημαίνειν τοις τὰ μέρη τοῦ συνθέτου δινόματος κεχωρισμένα, καὶ ὅμως οὐ σημαίνουσιν οὐδὲ τὰ μέρη ἄρα τοῦ ἀπλοῦ δινόματος καθ' αὐτὰ σημαίνουσι κεχωρισμένα.

Οὐ μὴν οὐδὲν ὥσπερ.

Ἐπομένως παραβάλλει τὰ μέρη τοῦ ἀπλοῦ δινόματος πρὸς τὰ μέρη τοῦ συνθέτου δινόματος, λέγων διτοι τὰ μέρη τοῦ συνθέτου οὐ σημαίνουσιν κεχωρισμένα, ἀλλ' ἔχουσι φαντασίαν σημασίας. Ἐπειδὴ γάρ τὸ ιππος ἐν τῷ συνθέτῳ τῷ κάλλιππος ἔχει τὰς αὐτὰς συλλαβὰς καὶ τὰ αὐτὰ

4 ἦ τὸ φῆμα οὐ B 9 προενεγχθεὶς BC 37 τὸ κάλλιππος B

γράμματα ὡς ἔχει καὶ χωρίς, διὰ τοῦτο δοκεῖ σημαίνειν χωρίς ὡς καὶ ἐν τῷ συνθέτῳ, καὶ διὰ τοῦτο τὰ μέρη τοῦ συνθέτου ὄνόματος ἔχουσι τὴν φαντασίαν τῆς σημασίας· τὰ δὲ μέρη τοῦ ἀπλοῦ ὄνόματος οὔτε σημαίνουσιν, οὔτε φαντασίαν σημασίας ἔχουσιν.

⁶ Τὸ δὲ κατὰ συνθήκην.

f. 152^τ Ἐπομένως ἐξηγεῖται· τὸ ἔτερον μέρος τοῦ ὄρισμοῦ, τὸ κατὰ | συνθήκην, καὶ ἐπειχειρεῖ διὰ τούτου τοῦ ακνόντος, διὸ φησιν· Εἰ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον, καὶ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον. Ἀλλὰ οἱ ψόφοι οἱ ἐγγράμματος καὶ οἱ ἀγράμματοι εἰσιν ἀντικείμενα· τὸ φύσει σημαίνειν καὶ θέσει εἰσιν ἀντικείμενα· καὶ οἱ ἀγράμματοι ψόφοι· ἥγουν αἱ τῶν θηρίων φωναὶ σημαίνουσαι φύσει· αἱ ἐγγράμματοι ἀρχαὶ φωναὶ σημαίνουσαι κατὰ συνθήκην· ἀλλὰ τὸ ὄνομα ἔστι φωνὴ ἐγγράμματος· τὸ ὄνομα ἀρα σημαίνει· κατὰ συνθήκην. Τὸ δὲ γράμμα οὗτον δεῖ ἐπιέναι· τὸ δὲ κατὰ συνθήκην εἰργίται· διτοῦ δὲ τῶν ὄνομάτων ἔστι σημαντικὸν ἢ σύμβολον φύσει· ἀλλὰ διταν γένηται· διταν δηλόνοτι συντεθῆ πρὸς τὸ σημαίνειν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Οὐ τοίνυν τὸ σημαίνειν ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸ κατὰ συνθήκην σημαίνειν χαρακτηριστικόν ἔστι τοῦ ὄνόματος, καὶ διὰ τοῦτο τῷ σημαντικῇ τὸ κατὰ συνθήκην προσέθηκεν. Εἰ γάρ τὸ ὄνομα ἐχαρακτηρίζετο τῷ σημαίνειν ἀπλῶς, τίταν ἂν καὶ οἱ τῶν θηρίων ψόφοι ὄνόματα· δηλοῦσι γάρ τις καὶ αὐτοί, οἵον ἢ τοῦ κυνὸς ὑλακὴ φίλων ἢ ἐχθρῶν παρουσίαν σημαίνει· Ἀλλ' οὐδὲν τούτων τῶν ψόφων δηλούντις ἔστιν ἔνομα· οὐ γάρ δύναται σημαίνειθαι γράμμασιν. Τὸ ἀρχα ὄνομα οὐ σημαίνει φύσεις, ἀλλὰ κατὰ συνθήκην.

Εἰπε δὲ οἱ ψόφοι τῶν θηρίων καὶ οὐχ αἱ φωναὶ, διότι τινὰς ζῷα οὐκ ἔχουσι φωνάς, ἐστερημένα θύρακος, ἀλλὰ μόνον ψόφοις τισὶ τὰ ἔδει πάθη φυσικῶς σημαίνουσι.

Τὸ δὲ κατὰ συνθήκην ἔνιοι μὲν ἐξηγοῦνται κατὰ συμφωνίαν καὶ κοινὴν βούλησιν, ὡς διταν πολλοὶ συγελθόντες συνθῶνται πῶς δεῖ αὐτοὺς καλεῖν τὸν λίθον, ἢ τὸ ξύλον· οἱ δὲ ἐξηγοῦνται τὸ κατὰ συνθήκην κατὰ σύνθεσιν γραμμάτων, ἐκάτερον δὲ τούτων πρὸς τὸ φύσεις ἀντίκειται, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀμφότερα καλῶς δοκεῖ λέγεσθαι.

Δεῖ μέντοι γε εἰδέναι, διτι περὶ τῶν ὄνομάτων διάφορος γεγόνασι διξις· Οἱ μὲν γάρ εἰπον τὰ ὄνόματα οὐδενὶ τρόπῳ φυσικῷ σημαίνειν, μηδὲ διαχέρειν εἰ τέσσε τὸ πρᾶγμα τῷδε τῷ ὄνόματι ἢ ἐκείνῳ σημανθείη. Ἀλλοι δὲ εἰπον, διτι τὰ ὄνόματα πάντῃ φυσικῶς σημαίνουσιν, ὡς τοῦ ὄνόματος ὄντος φυσικῆς τινος ὁμοίετος τοῦ πράγματος. Ἔνιοι δὲ εἰπον f. 158 τὰ ὄνόματα φύσεις μὲν οὐ | σημαίνειν, διογκ πρὸς τοῦτο διτι ἢ σημασία

8 ἀλλὰ: οὕτως BC
en interligne dans C

9 ἀγράμματοι καὶ οἱ ἐγγράμματοι BC

19 ἀν om A,